

Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2007

Kapitel: Kvinnors brottslighet

Hela publikationen finns att beställa eller ladda ner på www.bra.se/go/297

KVINNORS BROTTSLIGHET

Solveig Hollari

Inledning

Könstillhörigheten är betydelsefull när det gäller en persons brottsdeltagande. På varje kvinna som misstänks för ett brott går det fyra misstänkta män. Av alla de personer som under år 2007 misstänktes för brott var bara 20 procent kvinnor. Dessa stora skillnader mellan könen finns också när det gäller olika typer av brott.

Då kvinnors brottslighet bara utgör en liten del av brottsligheten, riskerar den att inte synas i analyser som fokuserar på den totala brottslighetens struktur och utveckling.

Det huvudsakliga syftet med detta kapitel är att utifrån tillgängliga källor beskriva hur kvinnors brottsnivå och brottsstruktur ser ut och har utvecklats över tid. I kapitlet undersöks också vilka likheter och skillnader det finns jämfört med männens brottslighet.

År 1999 publicerade Brå rapporten *Kvinnors brottslighet* (Brå 1999) som behandlade utvecklingen mellan åren 1975 och 1995. Det här kapitlet bygger vidare på den rapporten. I fokus ligger den brottsutveckling som skett under åren 1995–2007.

Kvinnors laglydighet och mäns kriminalitet

Kvinnor har varit och är mindre brottsliga än män. De förklaringar som har givits till den stora skillnaden mellan könen har tenderat att bygga på teorier som utgår från generella antaganden om kvinnors och mäns egenskaper och beteenden. Kvinnor har ansetts, och anses ibland fortfarande, vara mer inriktade på omsorg och vård av familj och barn, mer empatiska och mindre benägna att ta risker än män.

Tidigare användes ofta naturvetenskap för att förklara dessa skillnader. Men under senare år har i stället intresset ökat för att undersöka kriminalitet ur ett genusperspektiv. Den moderna forskningen har ofta utgått från att innehållet i könsrollerna ger olika förutsättningar för män respektive kvinnor.

Frågor som diskuteras inom forskningen är bland annat vilken betydelse *familjen och socialisationen* har haft för att forma personer enligt gängse könsroller. Leder flickors erfarenheter under uppväxten till att de blir mindre brottsbenägna än pojkar? En annan fråga som ställs är hur samhällets *normer och värderingar* påverkar könsrollerna. Är det mindre förenligt med den traditionella kvinnorollen än med den traditionella mansrollen att begå brott?

Något förenklat tycks förväntningarna på kvinnor ofta fortfarande vara att de ska vara mindre aggressiva och maktlystna men mer empatiska och ansvars-kännande än män. När kvinnor ska leva upp till sådana förväntningar är det möjligt att deras benägenhet att begå brott också minskar. För män står däremot brottsligt beteende inte i lika stark motsättning till manlighet, utan i vissa fall kan det, enligt forskningen, till och med förstärka den manliga identiteten.

Förändringar i jämställdhet, både inom yrkeslivet och i familjelivet, kan också påverka brottsdeltagandet. När kvinnors och mäns roller i samhället börjar likna varandra, förväntas deras brottsmönster sammanfalla alltmer. Enligt vissa teorier anses kvinnors större delaktighet på samhällets offentliga arena vara en bidragande orsak till att en ökad kvinnlig brottslighet.

Kvinnors brottslighet i dag

Ett sätt att beskriva kvinnors brottslighet utifrån misstankestatistiken är att redovisa *kvinnornas andel i förhållande till hela populationen misstänkta personer*. Genom att beräkna de misstänkta kvinnornas andel av samtliga misstänkta personer för olika brottstyper, exempelvis antal kvinnor misstänkta för mord i procent av det totala antalet personer misstänkta för mord, kan man belysa vid vilka brottstyper det är mer eller mindre ovanligt med kvinnliga gärningspersoner.

Enligt Brå:s kriminalstatistik för år 2007 var drygt 22 200 kvinnor och 88 300 män misstänkta för någon form av brottslig gärning. Det innebär att kvinnorna utgjorde 20 procent av det totala antalet misstänkta. När det gäller brott mot brottsbalken uppgår kvinnorna till en något högre andel (24 procent).

Såväl antal misstänkta kvinnor som andel kvinnor av det totala antalet misstänkta personer varierar kraftigt mellan de olika typerna av brott. Den största *andelen* misstänkta kvinnor gäller mened, där kvinnorna år 2007 utgjorde närmare hälften (48 procent) av det totala antalet misstänkta personer (se tabell 1). Därefter kommer övrig stöld och snatteri (36 procent), som även utgör den största antalsmässiga brottskategorin bland misstänkta kvinnor, följt av bedrägeri, ärekränkning och allmänfarlig vårdslöshet, där kvinnornas andel uppgick till cirka en tredjedel. Ur tabellen framgår att andelen misstänkta kvinnor också är relativt hög när det gäller förfalskningsbrott, våld mot tjänsteman och förskingningsbrott.

År 2007 utgjorde de kvinnor som var misstänkta för misshandel 13 procent av det totala antalet misstänkta personer.

Mindre vanligt, både i faktiskt antal och i relation till mäns brottslighet, är det att kvinnor är misstänkta för sexualbrott och rån eller grovt rån. När det gäller fordonstillgrepp, inbrottsstöld och skadegö-

Tabell 1. Antal och procentandel misstänkta kvinnor av samtliga misstänkta personer fördelat på olika brottstyper, år 2007. Not. De fem antals- respektive andelsmässigt högsta noteringarna har fetats och strukits under i tabellen.

Brottstyp (siffror inom parentes anger kapitel och paragraf)	Andel kvinnor (%)	Antal misstänk- ta kvinnor	Totalt antal misstänkta personer
Samtliga misstänkta personer	20	22 224	112 304
Misstänkta för brott mot brottsbalken	24	17 105	72 551
BrB 3 kap. Brott mot liv och hälsa			
mord, dråp och misshandel med dödlig utgång (BrB 3:1–2 och 3:5–6)	9	17	188
försök till mord eller dråp (BrB 3:1–2 och 3:11)	11	32	295
misshandel inkl. grov, ej med dödlig utgång (BrB 3:5–6)	13	1 949	15 153
vållande till annans död (BrB 3:7 och 3:10)	13	13	98
BrB 4 kap. Brott mot frihet och frid	14	1 831	12 985
BrB 5 kap. Ärekränkingsbrott	30	566	1 894
BrB 6 kap. Sexualbrott	2	40	2 145
BrB 8 kap. Tillgrepsbrott			
inbrottsstöld (BrB 8:1–2 och 8:4)	8	371	4 375
övrig stöld och snatteri (BrB 8:1–2 och 8:4)	36	8 882	24 795
rån, grovt rån (BrB 8:5–6)	5	80	1 604
tillgrepp av icke motordrivet forskaffningsmedel (BrB 8:1–2 och 8:4)	12	78	668
tillgrepp av motordrivet forskaffningsmedel (BrB 8:7)	7	218	3 100
BrB 9 kap. Bedrägeri m. m.			
bedrägeri, grovt bedrägeri, bedrägligt beteende (BrB 9:1–3)	33	1 695	5 168
hälteri, hälteriförseelse, penninghälteri (BrB 9:6, 9:6a och 9:7)	13	299	2 322
BrB 10 kap. Förskingring och annan trolöshet	21	412	1 922
BrB 11 kap. Brott mot borgenärer m. m.	11	330	2 895
BrB 12 kap. Skadegörelsebrott	9	652	7 434
BrB 13 kap. Allmänfarliga brott			
allmänfarlig vårdslöshet (BrB 13:6)	30	103	346
BrB 14 kap. Förfalskningsbrott	23	406	1 793
BrB 15 kap. Mened, falskt åtal m. m.	48	849	1 771
BrB 16 kap. Brott mot allmän ordning	13	102	763
BrB 17 kap. Brott mot allmän verksamhet	13	884	6 681
våld mot tjänsteman (BrB 17:1 och 17:5)	22	464	2 144
hot m. m. mot tjänsteman (BrB 17:1–2 och 17:5)	11	251	2 336
Misstänkta för brott mot specialstraffrättsliga författningar	12	6 863	56 042
brott mot narkotikastrafflagen (1968:64)	15	3 203	21 220
brott mot trafikbrottslagen (1951:649)	10	3 273	31 351

Källa: Brå.

relsebrott utgör kvinnor ett större antal men fortfarande en liten andel (mindre än 10 procent) i förhållande till männen.

Mäns och kvinnors brottsmönster tämligen likartade

Ett annat sätt att presentera kvinnors brottslighet är att beräkna den procentuella fördelningen av olika brottstyper *inom gruppen av misstänkta kvinnor*, exempelvis antalet kvinnor misstänkta för mord i procent av det totala antalet misstänkta kvinnor. Brotsstrukturen bland misstänkta kvinnor kan sedan jämföras med motsvarande fördelning bland misstänkta män.

Antalet misstänkta kvinnor varierar kraftigt mellan olika brottstyper. Då det i flera fall rör sig om antalsmässigt få misstänkta kvinnor inom en brottstyp, har vissa brott av samma typ här slagits samman i större kategorier. Totalt redovisas sex brottskategorier: a) *hot- och våldsbrott mot person*, b) *stöldbrott*, c) *skadegörelse*, d) *förtroendebrott*, e) *brott mot trafikbrottslagen* och f) *brott mot narkotikastrafflagen*.¹²⁸ För att få ett säkrare underlag har siffrorna för åren 2005–2007 slagits samman i några av figurerna. Siffrorna för antalet misstänkta män har behandlats på samma sätt för att möjliggöra jämförelser mellan könen.

För både kvinnor och män var olika former av såväl stöldbrott som hot- och våldsbrott de två vanligaste typerna av brott, vilket framgår av figur 1. Närmare hälften av alla misstänkta kvinnor (43 procent) var misstänkta för att ha utfört någon form av stöldbrott. Näst vanligast, i närmare en femtedel (18 procent) av fallen var den misstänkta kvinnan misstänkt för någon form av hot- och/eller våldsbrott. När det gäller män var hot- och våldsbrott, tätt följt av stöldbrott de vanligaste typerna av brott som män misstänktes för (26 respektive 23 procent).

Brott mot trafikbrottslagen utgjorde den tredje största brottstypen för både kvinnor och män. Men här var skillnaden mellan könen mycket stor. Av de misstänkta kvinnorna var 13 procent misstänkta

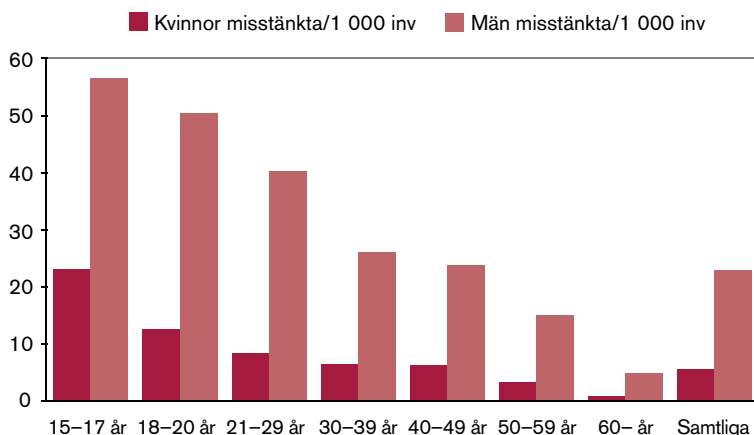
¹²⁸ I gruppen *Hot- och våldsbrott mot person* ingår Fullbordat mord och dråp samt Misshandel med dödlig utgång (BrB 3:1–2 och 3:5–6), Försök till mord eller dråp (BrB 3:1–2 och 3:11), Barnadråp (BrB 3:3), Misshandel, ej med dödlig utgång (BrB 3:5–6), Vållande till annans död (BrB 3:7 och 3:10), Brott mot frihet och frid (BrB 4), Sexualbrott (BrB 6), Rån, grovt rån (BrB 8:5–6), Våld mot tjänsteman (BrB 17:1 och 17:5) och Hot m.m. mot tjänsteman (BrB 17:1–2 och 17:5). I gruppen *Stöldbrott* ingår Tillgrepp av motordrivet fordon (BrB 8:7), Tillgrepp av ej motordrivet fordon (BrB 8:1–2 och 8:4), Inbrottsstöld, ej av skjutvapen m.m. (BrB 8:1–2 och 8:4), Övrig stöld och snatteri (BrB 8:1–2 och 8:4) och Häleri, häleriförseelse (BrB 9:6–7). I gruppen *Förtroendebrott* ingår Bedrägeri inkl. grovt bedrägligt beteende (BrB 9:1–3), Förskingring och annan trolöshet (BrB 10), Brott mot borgenärer m.m. (BrB 11) och Förfalskningsbrott (BrB 14). Skadegörelsebrott regleras i BrB 12. Trafikbrott och narkotikabrott regleras i två av de specialstraffrättsliga lagarna: lag om straff för vissa trafikbrott (1951:649) och narkotikastrafflagen (1968:64).

för brott mot trafikbrottslagen. Motsvarande andel för männen var 23 procent. Däremot var andelen kvinnor och män som misstänktes för narkotikabrott, den fjärde vanligaste brottsformen för både kvinnor och män, ungefär lika stor (12 respektive 15 procent). Andelen män som misstänktes för förtroendebrott var något mindre än för kvinnorna. Skadegörelsebrott var, trots sin ringa andel för såväl män som kvinnor, nästan dubbelt så vanligt bland de misstänkta männen som bland de misstänkta kvinnorna.

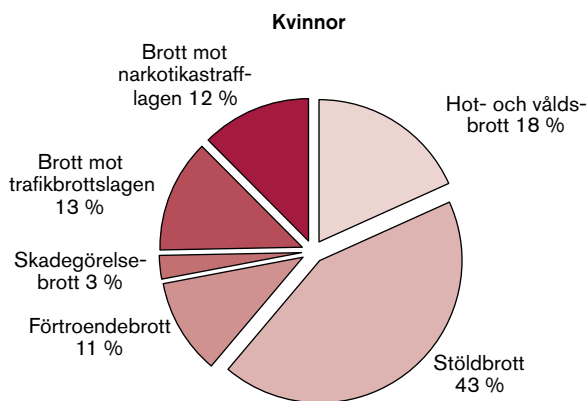
Sammantaget visar figur 2 och 3 (på nästa sida) att kvinnors och mäns övergripande brottslighetsstruktur är tämligen likartad, så till vida att samma typer av brott är vanligast förekommande bland misstänkta av bägge könen. Samtidigt finns det noterbara skillnader mellan könen i den inbördes brottsfördelningen.

Både kvinnor och män är mest brottsaktiva när de är unga

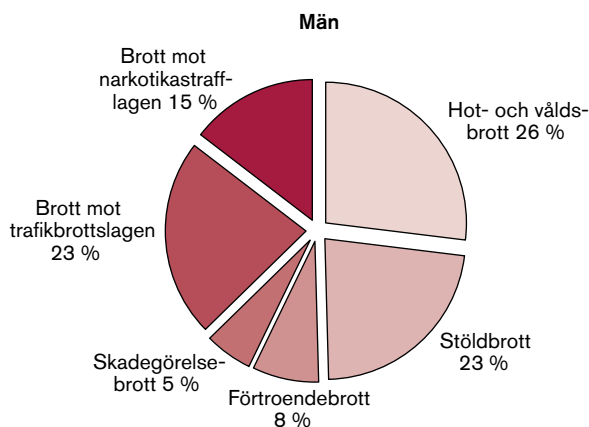
Av figur 1 framgår att det sammantaget är färre kvinnor per capita än män per capita som är misstänkta för att ha begått brott. Detta gäller i alla åldersgrupper. År 2007 var 0,6 procent av alla kvinnor och 2,3 procent av alla män misstänkta för något brott. Fördelat över olika åldersgrupper framgår att kvinnor är mest brottsaktiva när de är riktigt unga, mellan 15 och 17 år. I åldern 18–20 år har andelen misstänkta kvinnor nästan halverats. Andelen misstänkta fortsätter därefter att sjunka i takt med att kvinnorna blir äldre. I stort sett liknar kvinnors och mäns brottsdeltagande varandra i de olika åldersgrupperna. Av figur 1 framgår tydligt att både kvinnor och män är mest brottsaktiva i ungdomen och att kriminaliteten minskar med åldern.

Figur 1. Antal misstänkta personer per 1 000 invånare i befolkningen, efter ålder och kön, genomsnitt åren 2005–2007. Källa: Brå.

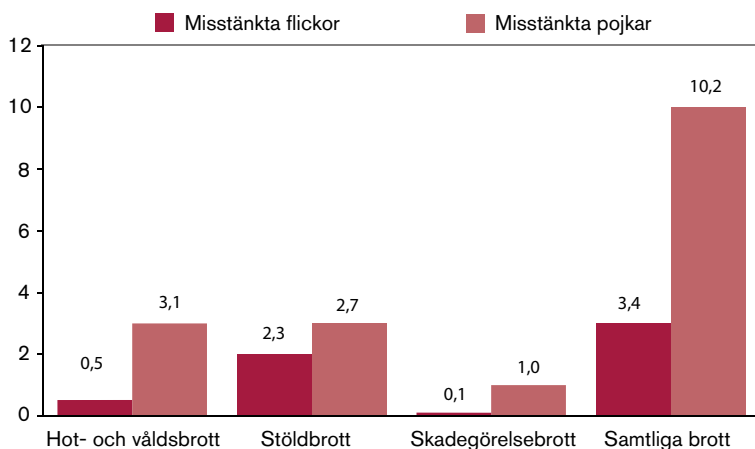
Figur 2. Andel kvinnor misstänkta för brott, efter olika brottstyper, åren 2005–2007 sammantaget. Procent. Källa: Brå.

Figur 3. Andel män misstänkta för brott, efter olika brottstyper, åren 2005–2007 sammantaget. Procent. Källa: Brå.

15-åringarnas brottslighet enligt olika källor

Som tidigare framgått innehåller kriminalstatistiken ett mörkertal som består av brott som aldrig kommer till myndigheternas kännedom. Så kallade självdeklarationsundersökningar har inte detta problem utan visar därför ofta på en högre brottsfrekvens än kriminalstatistiken. I detta kapitel jämförs statistik över misstänkta 15-åriga flickor och pojkar med resultaten i Brå:s niondeklassundersökning. För att möjliggöra en jämförelse mellan kriminalstatistik över antal misstänkta personer och Brå:s niondeklassundersökning används här delar av den brottsgruppering som tidigare presenterats.

Figur 4. Andel 15-åriga flickor respektive pojkar misstänkta för hot- och våldsbrott, stöldbrott och skadegörelse av samtliga misstänkta 15-åriga flickor respektive pojkar, år 2005. Procent. Källa: Brå.

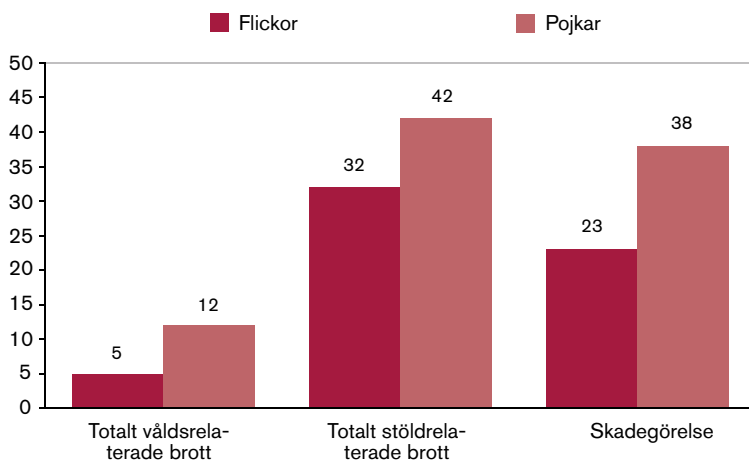
STORA SKILLNADER MELLAN KÖNEN ENLIGT KRIMINALSTATISTIKEN

Enligt Brå:s statistik över misstänkta personer var sju procent av 15-åringarna misstänkta för någon form av brott år 2005. Det är en relativt stor andel om man jämför med hela befolkningen från 15 år och uppåt där tre procent var misstänkta för något brott. Bland de 15-åriga flickorna var det tre procent som misstänktes för brott och bland pojkarna var det tio procent. Enligt kriminalstatistiken är det alltså tre gånger så vanligt att en 15-årig pojke är misstänkt för något brott än att en lika gammal flicka är det.

Vilka sorters brott flickor respektive pojkar är misstänkta för varierar också, vilket framgår av figur 4. Pojkar är, enligt kriminalstatistiken, betydligt oftare än flickor misstänkta för hot- och våldsbrott. Skillnaden mellan könen är också mycket stor när det gäller skadegörelsebrott. Däremot är skillnaden mellan pojkar och flickor liten när det gäller stöldbrotten.

SKILLNADEN MELLAN KÖNEN ÄR MINDRE ENLIGT BRÅ:S NATIONELLA SKOLUNDERSÖKNING

År 2005 bestod urvalet till Brå:s nationella skolundersökning (NSU) av 9 386 elever som anonymt fick besvara frågor om förekomst och omfattning av sitt (problematiska) beteende. Enligt skolundersökningen är det vanligare med kriminella beteenden än vad som framgår ur statistiken över misstänkta personer. Detta är inte anmärkningsvärt eftersom självdeklarationsundersökningar av detta slag fångar upp de brott som sällan eller aldrig anmäls till polisen. Det intressanta med denna

Figur 5. Självdeklarerad brottslighet av flickor respektive pojkar i nionde klass, olika brottstyper, år 2005. Procent. Källa: Brå, NSU.

jämförelse är dock inte att jämföra nivåer, utan att granska hur relationerna *mellan könen* när det gäller brottsdeltagande ser ut i de två olika materialen.

Fem procent av flickorna och drygt en dubbelt så stor andel av pojkarna uppger att de har begått någon form av våldsbrott. Närmare en tredjedel av flickorna och drygt fyra av tio pojkar uppger sig ha begått någon form av stöldbrott.¹²⁹ Skadegörelsebrott har utförts av närmare var fjärde flicka och drygt var tredje pojke enligt deras egna uppgifter.

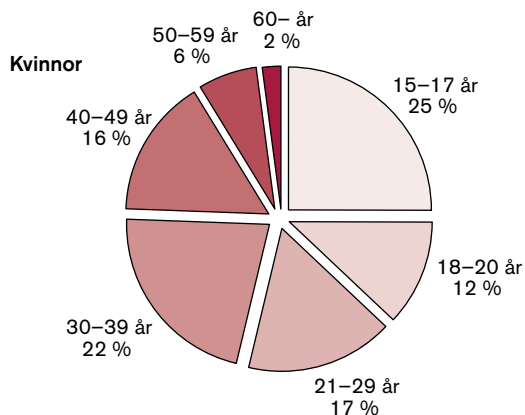
Den kanske intressantaste skillnaden mellan de två resultaten är att likheterna mellan pojkar och flickor är större när de själva beskriver sin brottslighet än när rättsväsendet för statistik över misstänkta personer, även om det fortfarande finns tydliga skillnader mellan könen. Detta gäller speciellt våldsrelaterad brottslighet och skadegörelsebrottslighet. När det gäller hot- och våldsbrott är det sex gånger vanligare att en 15-årig pojke är misstänkt än att en jämnårig flicka är det. Men när ungdomarna själva uppger sitt deltagande i våldsbrott är det bara drygt dubbelt så vanligt att pojken har deltagit än att flickan har gjort det. En liknande situation gäller skadegörelsebrott. Det är mer än tio gånger vanligare att en 15-årig pojke är misstänkt för skadegörelse än att en lika gammal flicka är det. Enligt de uppgifter som ungdomarna själva lämnat är det däremot en nästan dubbelt så stor andel pojkar som flickor som uppger att de har utfört någon skadegörelse.

¹²⁹ De siffror som ligger till grund för figur 5 avser kategorin *Totalt stöldrelaterad exkl. stöld från skola, eget hem, lurat folk på pengar* samt kategorin *Totalt våldsrelaterad exklusive burit kniv* i Brå:s niondeklassundersökning, då dessa kategorier är mest jämförbara med Brå:s statistik över antal misstänkta personer.

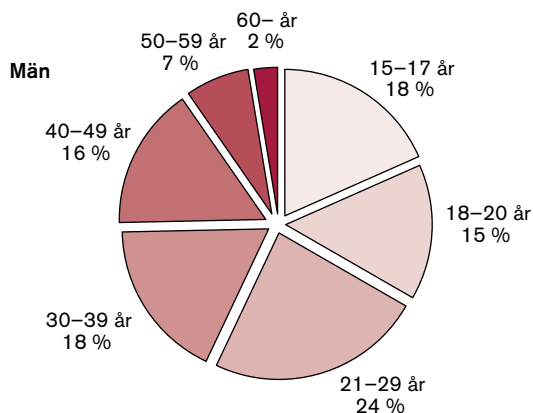
Stöldbrotten skiljer sig från mönstret på så sätt att resultaten från de båda undersökningarna liknar varandra. Här är det en nästan lika stor andel 15-åriga flickor som 15-åriga pojkar som är misstänkta för brott. Enligt Brås nationella skolundersökning (NSU) är skillnaden mellan pojkars och flickors självdeklarerade stöld också relativt liten.¹³⁰

Kvinnors våldsbrottslighet

År 2007 misstänktes drygt 1 900 kvinnor och drygt 15 000 män för misshandel (BrB 3:5–6). Kvinnorna utgjorde 13 procent av de misstänkta

Figur 6. Andel kvinnor misstänkta för misshandel efter ålder, åren 2005–2007 sammantaget. Procent. Källa: Brå.

Figur 7. Andel män misstänkta för misshandel efter ålder, åren 2005–2007 sammantaget. Procent. Källa: Brå.

¹³⁰ Den nytkomna *Stockholmsenkäten* som genomförts av Preventionscentrum i Stockholm, där ca 11 500 ungdomar besvarat frågor om bland annat eget brottsdeltagande, stärker denna bild.

personerna. Som framgår av figur 6 och 7 ser åldersstrukturen för kvinnor respektive män relativt likadan ut när det gäller misshandel. För bägge könen gäller att relativt unga personer står för en stor andel av dem som misstänks för misshandel. Exempelvis utgör 15–20-åringarna en tredjedel av alla personer som misstänks för misshandel. Detta gäller både kvinnor och män. Det är också relativt ovanligt för personer som är i 50-årsåldern och uppåt att vara misstänkta för misshandel, också detta gäller både kvinnor och män. Även den övriga åldersstrukturen ser liknande ut för kvinnor och män.

NÄR KVINNOR SLÅR, SÅ SLÅR DE OFTAST ANDRA KVINNOR

Brottsstrukturen för kvinnor och män ser både lika och olika ut. Bland kvinnorna var misshandel av en annan kvinna vanligast och bland männen var motsvarande misshandel, av en annan man, vanligast, vilket framgår av tabell 2. Det var, procentuellt sett betydligt vanligare bland kvinnor än bland män att ha misshandlat ett barn som är yngre än 15 år.

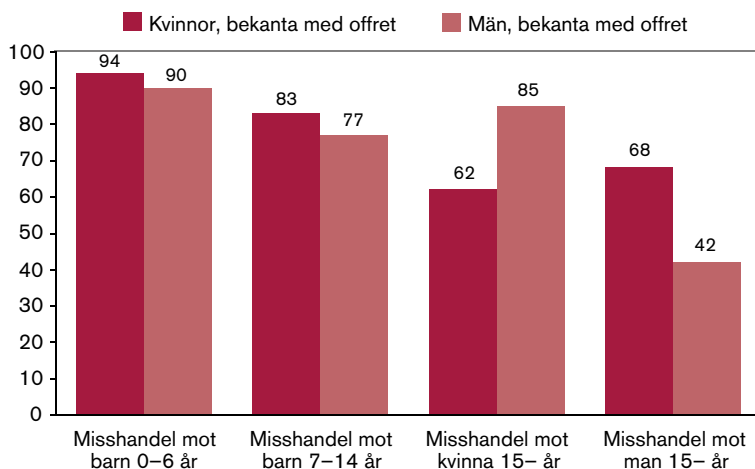
De små barnen misshandlades oftast av kvinnor som av åldern att döma sannolikt var deras vårdnadshavare. Av de kvinnor som misstänktes för misshandel mot barn 0–6 år var närmare hälften i åldern 30–39 år och ytterligare en tredjedel i åldern 21–29 år. De resterande var främst i åldern 40–49 år. I nästan alla dessa fall var gärningspersonen bekant med barnet och misshandeln skedde till allra största delen inomhus. Sammantaget pekar detta mot att det är mödrarna eller andra kvinnor som tar hand om barnen som står för den största delen av misshandeln mot de mindre barnen.

Tabell 2. Antal och procentandel kvinnor respektive män misstänkta för misshandel, efter typ av brottsoffer, år 2007.

Brott	Kvinnor		Män	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Misshandel mot barn 0–6 år	79	4	197	1
Misshandel mot barn 7–14 år	348	17	1 046	7
Misshandel mot kvinna 15– år	1 049	50	4 737	34
Misshandel mot man 15– år	622	30	7 975	57
Totalt Misshandel*	2 098	100	13 955	100

Källa: Brå.

* En och samma person kan vara misstänkt för misshandel mot flera brottsoffer varför totalen här överstiger (netto-) antalet kvinnor (n=1 949) resp. män (n=15 153) misstänkta för misshandel totalt sett år 2007.

Figur 8. Kvinnor respektive män misstänkta för misshandel efter typ av brottsoffer, åren 2005-2007 sammantaget. Procent. Källa: Brå.

GÄRNINGSPERSON OCH BROTTSOFFER KÄNNER OFTAST VARANDRA

Den misshandlande personen känner oftast den person som misshandlas. Speciellt när det gäller små barn, mellan 0 och 6 år var det endast ett fåtal gärningspersoner, män som kvinnor, som misstänktes för misshandel av ett barn som de inte var bekanta med. Även när det gäller de lite större barnen, mellan 7 och 14 år, var det absolut vanligast att gärningsperson och brottsoffer var bekanta med varandra. Detta var vanligare bland gärningskvinnorna än bland gärningsmännen, vilket framgår av figur 8.

När män blir misshandlade är sannolikheten betydligt större att de känner förövaren om denne är en kvinna än om denne är en man. För kvinnor som blir misshandlade är sannolikheten större att de känner förövaren om denne är en man. Det rör sig således sannolikt ofta om våld i nära relationer. För både kvinnor och män innebär det också att om de misshandlar en person som de inte känner så är det oftare en person av samma kön.

TRYGGHETSUNDERSÖKNING BEKRÄFTAR KRIMINALSTATISTIKEN

Kriminalstatistiken innehåller ett mörkertal som består av brott som aldrig kommer till myndigheternas kännedom. Den Nationella trygghetsundersökningen (NTU) som Brå började genomföra år 2006 utgör därför ett viktigt komplement till kriminalstatistiken. Trots det stora antalet tillfrågade personer utgör kvinnor som förövare en liten del.

Därför har resultaten från undersökningarna år 2006 och 2007 slagits samman och redovisas här som en enhet.

De frågor i NTU som berör gärningspersonens kön är följdfrågor till personer som uppger att de varit utsatta för rån, sexualbrott, våld, hot och trakasserier. De siffror som är *relativt* jämförbara med statistik över antal misstänkta kvinnor gäller rån, sexualbrott, våld och hot. När det gäller trakasserier går det inte att jämföra NTU:s resultat med kriminalstatistiken, eftersom de lagrum som kategoriserar statistiken över misstänkta inte motsvaras av de frågor som ställs i NTU.

Det ska påpekas att de frågor om rån, sexualbrott, misshandel och hot som ställs i NTU inte är helt likadana som de formuleringar i brottsbalken som ligger till grund för kriminalstatistiken (för jämförbarheten mellan dessa källor se även del 1 och kapitlet *Brottslighetens kunskapskällor*). Samtidigt innebär de två uppsättningarna statistik att frågan angrips ur två varandra kompletterande vinklar. Siffrorna har sammanförts i en och samma tabell.

Som framgår av tabell 3 uppger var tionde person som i NTU sagt att han eller hon blivit utsatt för misshandel, att gärningspersonen var en eller flera kvinnor. Det är en något mindre andel än andelen kvinnor som enligt kriminalstatistiken var misstänkta för misshandel åren 2006 och 2007 sammantaget. Andelen kvinnor som utsatt någon för hot är cirka tio procent oavsett om statistik över misstänkta personer eller svar från NTU används. Andelen personer som i NTU uppger att de blivit utsatta för rån eller sexualbrott av en eller flera kvinnor uppgår till 5 respektive 7 procent. Motsvarande andel kvinnor enligt kriminalstatistiken var 5 respektive 2 procent. Det är dock endast 11 respektive 15 personer som i NTU har uppgett att de utsatts för rån respektive sexualbrott av en kvinna, varför det inte går att dra några säkra slutsatser från NTU om andelen kvinnliga förövare vid dessa brott. Resultaten vittnar ändå om att det är ovanligt att bli utsatt för rån eller sexualbrott av en

Tabell 3. Andel kvinnor av samtliga gärningspersoner enligt NTU, samt andel kvinnor av samtliga misstänkta personer enligt kriminalstatistiken, åren 2006–2007 sammantaget. Olika brottstyper. Procent.

Brottstyp	Andel kvinnor av samtliga gärningspersoner enligt NTU (%)	Andel kvinnor av samtliga misstänkta personer i kriminalstatistiken (%)
Rån	5	5
Sexualbrott	7	2
Misshandel	11	13
Hot	10	10
Trakasserier	20	<i>Ej jämförbart</i>

Källa: Brå, NTU.

kvinnlig gärningsperson. Andelen personer som i NTU uppger att de blivit utsatta för trakasserier av en eller flera kvinnor uppgår nästan till en femtedel. Då det inte finns någon motsvarighet till detta i kriminalstatistiken, kan några jämförelser inte göras.

En granskning av NTU:s uppgifter om gärningspersonens kön i relation till brottsoffrets kön när det gäller misshandel och hot visar att när män är brottsoffer är 94 procent av förövarna också män. När kvinnor är brottsoffer, uppger 22 procent av de misshandlade och 16 procent av de hotade att gärningspersonen var en kvinna.

Sammantaget tycks resultaten från NTU bekräfta och förstärka den bild av kvinnors våldsbrottslighet som kriminalstatistiken ger. Enligt NTU är andelen kvinnor som förövare av rån, misshandel eller hot lika stor eller nästan lika stor som kvinnornas andel av misstänkta personer i statistiken för liknande brott.

Utvecklingen av kvinnors brottslighet

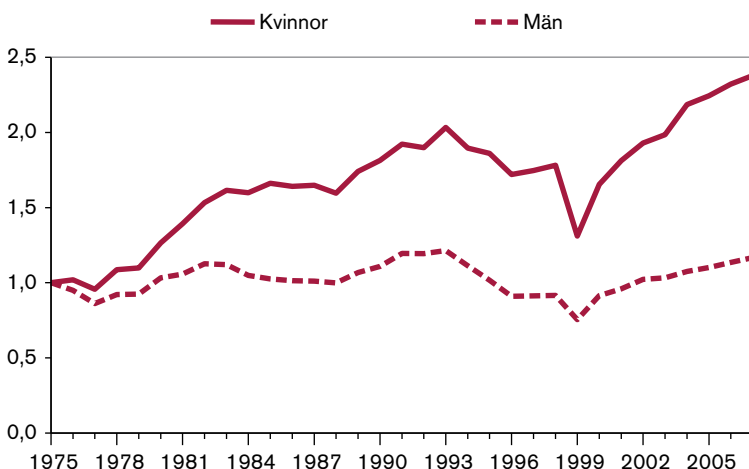
Enligt den rapport om kvinnors brottslighet som Brå publicerade år 1999 (Brå 1999) har kvinnors registrerade brottslighet historiskt sett legat relativt högt under mitten av 1800-talet, minskat under seklets senare del och därefter ökat under 1900-talets andra hälft. Kvinnor har genomgående stått för en avsevärt större andel av stöldbrotten än av våldsbrotten, även om de begått färre stöldbrott än män. Studien behandlade främst åren mellan 1975 och 1995. För att ge ett längre perspektiv inleds följande avsnitt med utvecklingen under perioden 1975–2007. Därefter koncentreras framställningen på hur utvecklingen har sett ut under perioden 1995–2007.

Kvinnors andel av antal misstänkta personer ökar

Under perioden 1975–2007 har antalet misstänkta kvinnor ökat med 138 procent och antalet misstänkta män har ökat med 17 procent. Den stora ökningen bland kvinnorna kan bara delvis förklaras av att antalet misstänkta kvinnor år 1975 var betydligt färre än antalet misstänkta män. I absoluta tal har antalet misstänkta kvinnor ökat ungefär lika mycket som antalet misstänkta män. År 2007 misstänktes 12 879 fler kvinnor och 12 655 fler män än år 1975 för någon form av brott.

Utvecklingen för både kvinnor och män har varierat över tid vilket framgår av figur 9 på nästa sida¹³¹. För kvinnor skedde den största ökningen under perioden 1975–1993. Antal misstänkta kvinnor och män nådde en topp år 1993. Därefter följde en kort nedgång, men sedan år

¹³¹ Utvecklingen redovisas här med indexerad data, som beskriver procentuella förändringar av antalet misstänkta bland män respektive kvinnor misstänkta för brott, utan hänsyn till nivån.

Figur 9. Procentuell förändring inom respektive kön av antal misstänkta kvinnor och män, samtliga brott, åren 1975–2007. (Index, år 1975=1). Källa: Brå.

1999 har antalet misstänkta män och kvinnor ökat¹³². Denna ökning har dock varit betydligt större bland kvinnorna än bland männen.

Trots den större både procentuella och faktiska ökningen av antal misstänkta kvinnor är det fortfarande stora skillnader i antal kvinnor och män som misstänks för brott. Men skillnaden tenderar långsamt att bli mindre. År 1975 utgjorde kvinnorna 11 procent av de misstänkta personerna. Två decennier senare, år 1995, var 18 procent av de misstänkta personerna kvinnor. I dag är var femte misstänkt (20 procent) en kvinna. Den utveckling mot en allt större andel misstänkta kvinnor som beskrevs i Brå-rapporten från 1999 har fortsatt, om än i långsamare takt.

Skillnaden mellan kvinnor och män minskar i de flesta brottstyper

Antalet misstänkta för brott mot brottsbalken utgjordes år 2007 av totalt cirka 72 500 personer, vilket innebär en ökning med 6 procent (cirka 4 000 personer) i jämförelse med år 1995. Ökningen bestod huvudsakligen av misstänkta kvinnor, som under perioden ökade med 19 procent, medan förändringen i antal misstänkta män var försumbar.

Utvecklingen sedan år 1995 skiljer sig kraftigt åt mellan olika sorters brottstyper. För att få ett stabilare underlag och en tydligare redovisning har vissa brottstyper grupperats. Dessa grupper är, enligt samma indelning som tidigare, hot- och våldsbrott, stöldbrott samt förtroendebrott (för mer detaljerad information, se not 87).

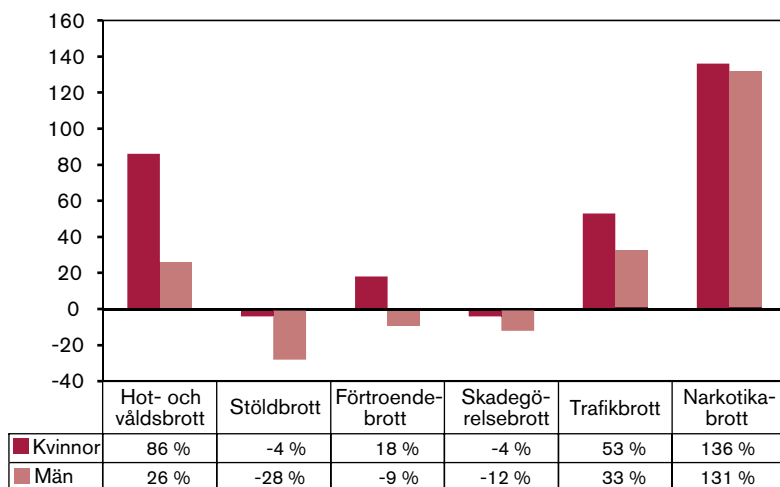
¹³² Den tillfälliga nedgången förklaras av ett stort bortfall i data år 1999.

KVINNORS BROTTSLIGHET ÖKAR MER ÄN MÄNNENS

Sedan år 1995 har antalet misstänkta kvinnor när det gäller stöldbrott först minskat, sedan ökat, för att år 2007 återgå till något under 1995 års nivå. Utvecklingen för män har varit likartad, men den procentuella minskningen av antal misstänkta män för stöldbrott har varit större än för kvinnorna. År 2007 var det 28 procent färre män än år 1995 som misstänktes för någon form av stöldbrott. Antal kvinnor som är misstänkta för förtroendebrott har ökat, antal män misstänkta för samma brott har minskat, se figur 10.

När det gäller utvecklingen av antal personer som är misstänkta för hot- och våldsbrott ser det annorlunda ut. Antalet kvinnor samt antalet män misstänkta för hot och våld mot person har ökat kraftigt under perioden. Den procentuella förändringen inom respektive kön ser dock olika ut. År 2007 var antalet kvinnor som misstänktes för hot och våld mot person närmare 90 procent högre än år 1995. Under samma period ökade andelen män misstänkta för hot- och våldsbrott med 26 procent.

Av figur 10 framgår också att narkotikabrotten står för en kraftig ökning för både kvinnor och män. Under perioden 1995 till 2007 ökade antalet kvinnor misstänkta för brott mot narkotikastrafflagen med 136 procent. Antalet män som misstänktes för narkotikabrott ökade nästan lika mycket, vilket innebär att kvinnornas andel av den totala narkotikabrottsligheten därmed inte förändrats under perioden. Den ligger konstant på cirka 15 procent. Under samma tid ökade antalet kvinnor misstänkta för brott mot trafikbrottslagen med drygt hälft

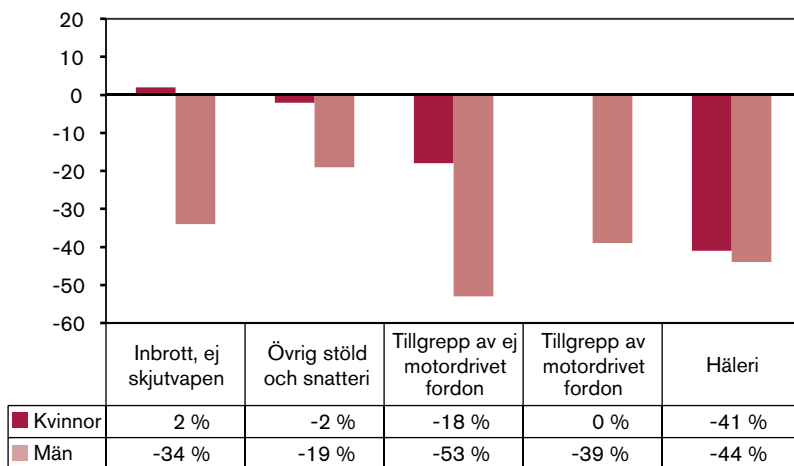
Figur 10. Kvinnor respektive män misstänkta för vissa brottstyper. Procentuell förändring åren 1995–2007. Källa: Brå.

ten (53 procent) och männen med en tredjedel. Det innebär att kvinnornas andel av misstänkta för brott mot trafikbrottslagen också ökar men i långsam takt, från 9 procent år 1995 till 10 procent år 2007. Antalet misstänkta personer för skadegörelsebrott har minskat, och där har den procentuella minskningen när det gäller de misstänkta männen varit större än när det gäller de misstänkta kvinnorna.

ANTAL KVINNOR MISSTÄNKTA FÖR STÖLDBROTT ÄR NÅGOT FÄRRE ÅR 2007 ÄN ÅR 1995

År 1995 var nästan var fjärde person som misstänktes för stöldbrott en kvinna. År 2007 hade denna andel ökat till 28 procent. Detta beror dock inte på att antalet misstänkta kvinnor har ökat, tvärtom har antalet minskat med drygt 400 personer under perioden. Men antalet män som är misstänkta för stöldbrott har minskat än mer, med drygt en fjärdedel (närmare 10 000 personer) under perioden 1995 till 2007.

Av figur 11 framgår att antalet misstänkta kvinnor år 2007 i förhållande till antalet misstänkta kvinnor år 1995 har minskat kraftigt när det gäller häleri, men också minskat när det gäller tillgrepp av ej motordrivet fordon.¹³³ Förändringen när det gäller inbrott, övrig stöld och snatteri samt tillgrepp av motordrivet fordon har varit försumbar under perioden. De misstänkta männen har å sin sida minskat relativt kraftigt procentuellt när det gäller alla dessa brott.

Figur 11. Kvinnor respektive män misstänkta för stöldbrott. Procentuell förändring åren 1995–2007. Källa: Brå.

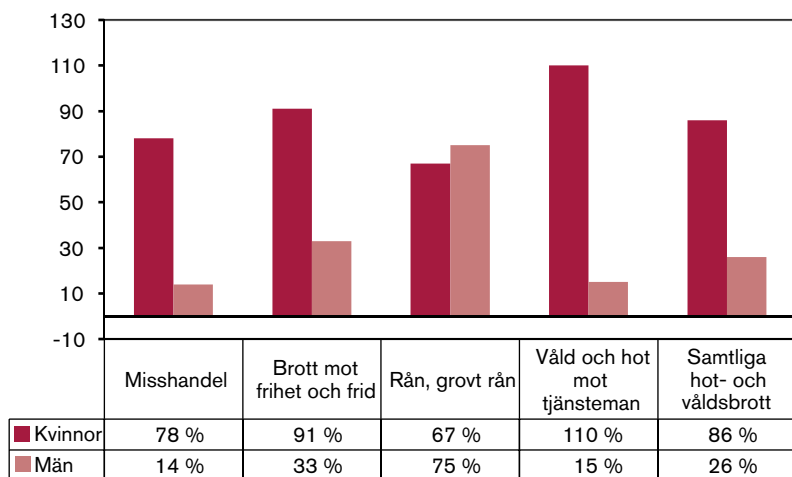
¹³³ Minskningen när det gäller tillgrepp av ej motordrivet fordon bygger på relativt små siffror, från 95 misstänkta kvinnor år 1995 till 78 misstänkta kvinnor år 2007.

ANTALET KVINNOR MISSTÄNKTA FÖR HOT- OCH VÅLDSBROTT HAR ÖKAT KRAFTIGT ÅREN 1995–2007

Sammantaget har antalet kvinnor som är misstänkta för hot- och våldsbrott ökat kraftigt (med 86 procent) under perioden, från cirka 2 500 kvinnor år 1995 till cirka 4 700 kvinnor år 2007. Motsvarande ökning för männen är 26 procent. Under samma period har kvinnorna ökat sin andel från 9 till 13 procent när det gäller totalt antal misstänkta för hot- och våldsbrott mot person.

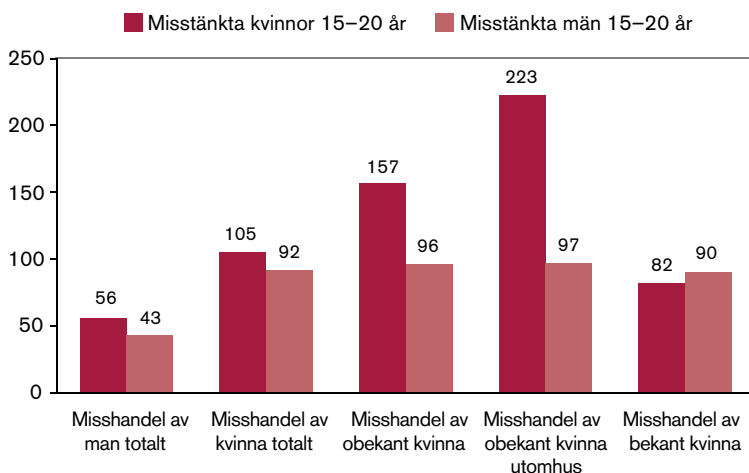
Misshandel och brott mot frihet och frid har ökat kraftigt och var, som framgår av tabell 1 tidigare i kapitlet, efter stöld och snatteri de två vanligaste brotten mot brottsbalken som kvinnor misstänktes för år 2007. När det gäller våld och hot mot tjänsteman har antalet kvinnor under den undersökta perioden mer än fördubblats. Antalet kvinnor respektive män som är misstänkta för rån har haft en ungefär lika stor ökning, runt 70 procent, men när det gäller kvinnorna rör det sig om ett mindre antal brott. Antalet kvinnor som misstänks för mord har minskat, men där är siffrorna alltför små för att man ska kunna dra några generella slutsatser.¹³⁴

Kvinnorna har, som framgått tidigare, haft en stor procentuell ökning när det gäller hot- och våldsbrott under perioden 1995–2007. En närmare granskning av de yngre gärningspersonerna (mellan 15 och 20 år) visar att utvecklingen rent generellt har sett liknande ut när det

Figur 12. Kvinnor respektive män misstänkta för hot- och våldsbrott. Procentuell förändring åren 1995–2007. Källa: Brå.

¹³⁴ Under 1990-talets andra hälft uppgick antalet kvinnor misstänkta för (fullbordat) mord till cirka tio personer årligen; under perioden 2004–2007 har ungefär femton kvinnor årligen misstänkts för mord.

Figur 13. Kvinnor respektive män i åldern 15–20 år misstänkta för misshandel. Procentuell förändring åren 2000–2007. Källa: Brå.

gäller kvinnor och män under de senaste åren, mellan åren 2000–2007. I figur 13 framgår att antalet misstänkta kvinnor och män har ökat när det gäller både misshandel mot kvinna och misshandel mot man. När det gäller misshandel av obekant kvinna har de unga kvinnorna ökat sitt brottsdeltagande betydligt mer än de unga männen (157 procent för kvinnorna och 96 procent för männen). Den mest dramatiska ökningen gäller dock misshandel av obekant kvinna utomhus. När det gäller denna brottstyp har den relativa ökningen bland de unga kvinnorna varit mer än dubbelt så stor som bland de unga männen. I jämförelse med år 2000 var det sju år senare 223 procent fler unga kvinnor som var misstänkta för misshandel utomhus av en kvinna som hon var obekant med.¹³⁵ Motsvarande ökning för de unga männen var 97 procent.

Även när det gäller det som i vardagstal brukar kallas för gatuvåld mellan unga, alltså misshandel utomhus mot obekant man eller kvinna, har kvinnorna haft en större procentuell ökning än männen. Under åren 2000–2007 ökade misstänkta kvinnoantalet i åldern 15–20 år med 132 procent. Motsvarande ökning för männen var 45 procent.

¹³⁵ Ökningen bygger på relativt små siffror, från 52 misstänkta kvinnor år 2000 till 168 misstänkta kvinnor år 2007.

Sammanfattning

Redovisningen ovan visar att antalet misstänkta kvinnor varierar kraftigt mellan olika brottstyper. Det numerärt sett vanligaste brott som en kvinna misstänktes för år 2007 var övrig stöld och snatteri (BrB 8:1-2 och 8:4). Närmare hälften av alla misstänkta kvinnor var under åren 2005-2007 misstänkta för ett stöldbrott. Bland männen var motsvarande andel en knapp fjärdedel.

Kvinnor är betydligt mindre brottsliga än män

Av samtliga misstänkta gärningspersoner är var femte kvinna. Skillnaden mellan könen är oberoende av ålder, då det inom alla åldersgrupper är färre kvinnor än män som är misstänkta för att ha begått något brott. Också inom alla brottstyper är antalet misstänkta kvinnor mindre än antalet misstänkta män. Sammantaget tycks alltså män, enligt kriminalstatistiken, vara betydligt brottsligare än kvinnor när det gäller all brottslighet och inom alla åldersgrupper.

Kvinnors och mäns brottslighet ser olika ut beroende på vilken brottstyp det rör sig om. Exempelvis utgjorde de misstänkta kvinnorna 48 procent av det totala antalet personer som år 2007 misstänktes för mened, falskt åtal m.m. (BrB 15). Andelen kvinnor av totalt antal misstänkta personer för övrig stöld och snatteri (BrB 8:1-2 och 8:4) uppgick år 2007 till 36 procent. Det är mer ovanligt för kvinnorna än för männen att misstanken gäller exempelvis narkotikabrott eller någon form av hot- och våldsbrott. Av dem som misstänktes för brott mot narkotikastrafflagen var 15 procent kvinnor. Vid misshandel utgjorde kvinnorna 13 procent av alla misstänkta personer och när det gäller olaga hot (BrB 4:5) utgjorde de 10 procent. Statistiken över hot bekräftar av resultaten från den Nationella trygghetsundersökningen (NTU). När det gäller misshandel var andelen kvinnor som var misstänkta i statistiken till och med större än andelen kvinnor som var förövare enligt NTU.

Sexualbrott och rån är två brottskategorier där andelen misstänkta kvinnor är mycket liten. Där utgjorde kvinnorna endast 2 respektive 5 procent av det totala antalet misstänkta personer år 2007.

När det gäller de unga lagöverträdarna, 15-åringarna, kan statistiken över misstänkta personer kompletteras med resultaten från Brå:s nationella skolundersökning (NSU). Likheter mellan flickor och pojkar i brottslighet är betydligt större när de själva beskriver sin brottslighet än vad som framkommer i statistiken över misstänkta 15-åriga flickor och pojkar. Vid hot- och våldsbrott och skadegörelsebrott är det mycket vanligare att en 15-årig pojke är misstänkt än att en jämnårig flicka är det. Men enligt niondeklassundersökningen är skillnaden mellan könen våldsrelaterade brottslighet avsevärt mindre. Uppdelningen på kön när det gäller stöldbrott är dock mer likartad enligt den officiella kriminalstatistiken och niondeklassundersökningen.

Frågan är vad denna stora skillnad när det gäller skadegörelse och våldsbrott kan bero på. En tänkbar orsak till skillnaderna skulle kunna vara att flickor och pojkar i Brås niondeklassundersökning har värderat orden i frågeformuläret olika och därigenom också svarat olika. En annan förklaring till varför pojkar anmäls och misstänks oftare än flickor kan vara att det finns faktiska skillnader, såväl i karaktären på deltagandet som i brottets grovhet (svårhetsgrad) i flickors och pojkars brottslighet. Sammantaget är det svårt att ge ett entydigt svar på frågan om varför pojkars och flickors brottsdeltagande ser så olika ut i de bägge materialen.

Kvinnor och män är lika i sin kriminalitet

Trots att antalet kvinnor som misstänktes för att ha begått brott var mycket mindre än antalet misstänkta män, visar undersökningen att kvinnors och mäns övergripande brottslighetsstruktur är tämligen likartad. Kvinnors och mäns brottsdeltagande liknar också, enligt misstänkestatistiken, varandra rent åldersmässigt då åldersfördelningen inom respektive kön ser relativt likadan ut för kvinnor och för män.

Det är betydligt ovanligare att kvinnor misstänks för misshandel än att män gör det, men ålderstrukturen för detta brott ser likadan ut för de två könen. I bägge fallen är det de unga kvinnorna och männen som står för en oproportionerligt stor andel i förhållande till deras andel av befolkningen. Av det totala antalet kvinnor som misstänktes för misshandel åren 2005–2007, utgjorde de unga kvinnorna i åldern 15–20 år 37 procent. Motsvarande siffra för de unga männen var 33 procent.

Den tidigare forskningen som pekar på att våld ofta utövas *inom* respektive kön förstärks av föreliggande undersökning. Vid misshandel tycks det relativt vanligt att kvinnor misshandlar kvinnor och att män misshandlar män, även om motsatsen naturligtvis också förekommer i ganska stor omfattning.

Kvinnors brottslighet ökar, särskilt när det gäller våld och hot. Statistiken över antal misstänkta personer pekar entydigt på att kvinnors brottslighet ökar. År 1975 utgjordes 11 procent av de misstänkta personerna av kvinnor. Tjugo år senare, år 1995, var 18 procent av de misstänkta personerna kvinnor. I dag utgör kvinnorna 20 procent av samtliga misstänkta personer.

Denna utveckling ser olika ut beroende på vilken brottstyp det gäller men rent generellt tenderar skillnaden mellan kvinnor och män att minska i de flesta brottstyper. Förändringen beror ibland på att antalet misstänkta män för vissa brott minskar mer än antalet kvinnor som är misstänkta för samma brott. Så ser exempelvis utvecklingen ut när det gäller personer som är misstänkta för stöldbrott och skadegörelsebrott under åren 1995–2007. Antalet kvinnor misstänkta för förtroendebrott

har ökat under perioden samtidigt som antalet män misstänkta för förtroendebrott har minskat. Vid andra brottstyper, exempelvis trafikbrott och kanske mest av allt, hot- och våldsbrott, har antalet misstänkta kvinnor ökat betydligt mer, relativt sett, än antalet misstänkta män.

Det tycks således som att kvinnor, procentuellt sett, tenderar att bli mer brottsliga än männen. Speciellt när det gäller våldsbrottslighet verkar det som att kvinnorna alltmer tar över männens beteende. Under åren 1995 till 2007 har antal kvinnor misstänkta för hot- och våldsbrott ökat med närmare 90 procent, samtidigt som antalet män misstänkta för hot- och våldsbrott har ökat med knappt 30 procent. Den stora skillnaden i ökning gäller både för misshandel, brott mot frihet och frid samt våld och hot mot tjänsteman.

För de brott som uppvisar en ökning (hot- och våldsbrott och trafikbrott), ökar andelen misstänkta kvinnor betydligt mer än andelen misstänkta män. För de brott där antalet misstänkta personer minskar (stöldbrott och skadegörelsebrott) är den procentuella minskningen avsevärt större för männen än för kvinnorna. När det gäller olika former av förtroendebrott stod kvinnorna för en relativt kraftig ökning under samma period som antalet misstänkta män minskade synbart. Antal misstänkta personer för narkotikabrott ökade däremot mycket kraftigt (med drygt 130 procent) för både kvinnor och män.

Trots att skillnaden mellan kvinnor och män fortfarande är stor, tycks det sammantaget som att könen alltmer närmar sig varandra när det gäller brottsdeltagande, mätt i antal misstänkta personer. Kvinnor tenderar att likna män och män tenderar att likna kvinnor. Därför är de förklaringsmodeller som utgår från att skillnader mellan kön är naturgiven inte så användbara. Sådana biologiska förklaringar kan ge modeller som syftar till att förklara brottsnivåer. Men det är svårt att se hur de skulle kunna bidra till att förklara en utveckling, en förändring som har skett under den korta tiden av tre decennier. Möjligtvis kan orsakerna till de förändrade brottsmönstren för kvinnor och män därför sökas i de förändrade livsbetingelser, könsroller och förväntningar som både kvinnor och män växer upp med och lever under.

Referenser

- Brottsförebyggande rådet, Brå (1990). *Kvinnor och brott*. Rapport 1990:1. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (1999). *Kvinnors brottslighet*. Rapport 1999:15. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2006). *Ungdomar och brott åren 1995–2005*. Rapport 2006:7. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

- Brottsförebyggande rådet, Brå (2008). *Diskriminering i rättsprocessen. Om missgynnande av personer med utländsk bakgrund*. Rapport 2008:4. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Burcar, V. (2002). *Rädsla för brott. En undersökning om Ljungbyungdomars rädsla för och erfarenheter av brott*. Lunds universitet 2002:1.
- Burcar, V. (2005). *Gestaltningar av offererfarenhet. Samtal med unga män som utsatts för brott*. Lund. Sociologiska institutionen, Lunds universitet.
- Connell, R. (1995). *Masculinities*. Berkeley, Los Angeles: University of California Press.
- Ericson, C. (2005). *Kvinnor och män i kriminalpolitiska motioner. En analys i ljuset av tre feministiska perspektiv*. Stockholms universitet, Kriminologiska institutionen, rapport 2005:4.
- Kivivuori, J. (2007). *Delinquent Behaviour in Nordic Capital Cities*. Scandinavian Research Council for Criminology. Helsingfors: National Research Institute of Legal Policy.
- Kordon, S. och Wetterqvist, A. (2006). *Gärningsmannen är en kvinna. En bok om kvinnlig brottslighet*. Stockholm: Bokförlaget DN.
- Lundgren, E., Heimer, G., Westerstrand, J., Kalliokoski, A-M. (2001). *Slagen dam Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – en omfattningsundersökning*. Umeå: Brottsoffermyndigheten och Uppsala Universitet.
- Lövkrona, I. red (2001). *Mord, misshandel och sexuella övergrepp. Historiska och kulturella perspektiv på kön och våld*. Lund: Nordic Academic Press.
- Nordic Council of Ministers (2005). *Kön & Våld* Ett nordiskt forskningsprogram 2000–2004. Tema Nord 2005:544. Slutrapport. Nordic Council of Ministers.
- Preventionscentrum i Stockholm, Presens (2008). *Stockholmsenkäten. Rapport 2008:1*.
- Sobieraj, S. (1998). Taking Control: Toy Commercials and the Social Construction of Patriarchy. I: Bowker, L. H. (red.) *Masculinities and Violence*. Research on Men and Masculinities Vol. 10 Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Utbildningsdepartementet (1993). *Visst Är Vi Olika! En antologi för kunskap och debatt om likheter och olikheter mellan flickor och pojkar och deras olika villkor och förutsättningar i skolan*. Stockholm. Utbildningsdepartementet.